

Град Чачак – SWOT анализа

Град Чачак обухвата површину од 636 км² и налази се у средишњем делу централне Србије, између општина Горњи Милановац, Лучани, Ивањица и Чачак. Битна карактеристика географског положаја је да се чачанска котлина налази окружена планинама северозападне Србије (планине Јељен, Вујан, Буковик, Острица, Овчар, Каблар и Јелица). Граница града почиње на југозападном делу у Овчарско-кабларској клисури на реци Западна Морава, где се налази тромеђа са суседним општинама Лучанима и Пожегом, даље креће ка западу Чарапића реком, па преко планине Каблара и подкабларском реком Каменицом прелази на север одакле наставља реком Чемерницом ка планини Јељен. Преко планине Јељен даље се пружа планинама Вујан и Буковик и завршава своју северну страну. Североисточном страном граница иде планином Острицом и спушта се ка западном делу долине реке Западне Мораве и у поморавским селима Бресници и Катрги завршава своју северозападну и западну страну. Југозападна страна границе полази од поморавског села Горичани па преко подјеличких села Качулица и Петнице излази на планину Јелицу. Југозападна страна се креће врхом планинског масива Јелице, који раздваја чачанску котлину од Драгачева, којом долази на почетну тачку где завршава граница плана. Завршетком изградње одбрамбених насипа на Западној Морави, Чемерници, Атеничкој и Трнавској реци – биће завршена пасивна одбрана од поплава. Осим насипа, изграђене бране на Западној Морави знатно утичу на смањење ризика од поплава, јер врше трансформацију поплавног таласа, тј. смањују његов врх.

Територија града се може поделити на три карактеристичне предеоне зоне: чачанску котлину са надморском висином од 200 до 300 м, која представља карактеристичну морфолошку целину, брежуљкасто-брдски предео са надморском висином од 300 до 500 м и брдско-планински предео од 500 до 985 м. Територију града Чачка пресеца река Западна Морава са својим притокама. Иако систем одбрамбених насипа и регулације корита З. Мораве и притока није завршен, насеље Чачак није озбиљно угрожено поплавама.

Тренутно стање планске документације о природним непогодама за Чачак захтева ажурирање и допуну постојећих планских докумената у складу са елементарном непогодом која се десила током маја 2014. године. Постојећа документација је обрадила елементарне непогоде, ерозију, клизишта, бујице и земљотресе. При допуни планских докумената мора се инсистирати на учешћу јавности "public participation".

Град Чачак не поседује довољан капацитет локалних органа, стручних служби и консултаната за савремени приступ управљању ризицима од природних непогода, као и неадекватан мониторинг природних, природно-антропогених и антропогених процеса у циљу заштите од природних непогода. Тренутно стање карактерише и непостојање јединствене базе података (Геопортал) о просторном размештају одређених природних непогода, мониторинг као и раног упозорење за случај природне непогоде. Како град Чачак на свом веб портал има све стратешке и урбанистичке документе општине пружа се основ да по регистравању свих природних непогода оне буду јавно доступне становништву града.

Стање укупног система заштите од природних непогода у Чачку је задовољавајуће, али се мора посебно развијати у односу на просторне аспекте управљања ризиком. Савремен концепт заштите и управљања полази од чињенице да је на свим нивоима и у свим фазама планирања потребно дефинисати прихватљив ниво ризика од природних непогода (просторни који могу бити угрожени било којом природном непогодом: поплаве, бујице, клизишта итд, треба ограничити у планирању или условити адекватним мерама заштите), па затим системом превентивних, организационих и других мера и инструмената интервенисати у циљу спречавања њиховог настанка, односно смањивања последица непогода на прихватљив ниво.

Да би се могла извршити правилна процена степена повредивости простора Чачка, односно ограничења за његово коришћење, потребно је приступити изради катастра угрожености простора од природних непогода у функцији просторног планирања.

Чачак нема завршену **Процену угрожености од елементарних непогода и других несрећа**, јер још увек траје регистровање свих природних непогода које су се десиле на територији Општине. Неопходно је као саставни део Процене да се ураде **мултихазардне карте**, које су први и најважнији корак у дефинисању ризика од природних непогода на територији Чачка.

Синтезна SWOT анализа природних непогода у стратешким документима за град Чачак

СНАГЕ (постојеће)	СЛАБОСТИ (унутрашње)
<ul style="list-style-type: none"> - Постојећа просторно-планска документација (Просторни план, План генералне регулације и Планове детаљне регулације); - Природен непогоде су регистроване и обрађене планском документацијом; - Пораст свести о потреби планирања заштите од природних непогода на локалном нивоу, спровођења анализе, детерминисања и управљања ризицима од природних непогода. - Планирана пасивна одбрана од поплава 	<ul style="list-style-type: none"> - Недовољан капацитет и обученост локалних органа, стручних служби и консултаната за савремени приступ управљању ризицима од природних непогода; - Постојање површина деградираних рецентним ерозивним процесима, клизиштима и бујичним токовима, а одсуство адекватног мониторинга; - Не постојање Стратегије заштите од природних непогода на нивоу општине; - Непостојање јединствене базе података о просторном размештају природних хазарда, односно детерминисање потенцијално критичних зона (мултихазард карте).
МОГУЋНОСТИ (развојни потенцијали)	ПРЕТЊЕ (развоју)
<ul style="list-style-type: none"> - Повећање степена геолошке истражености и проучености простора у погледу нестабилности и сеизмичности терена; - Израда мултихазард карата на основама ГИС технологија (карте сеизмичности терена, ерозионих подручја, катастра клизишта, плавних зона, итд); - Формирање одељења и кадра који би се ба- 	<ul style="list-style-type: none"> - Непостојање локалних кадрова за реамбулацију базних подлога (карта сеизмичке активности, ерозије земљишта, плавних зона, катастри клизишта, бујичних токова, противбујичних објеката, противпожарна карта, карте мултихазарда...) и примену савременог приступа управљању ризиком од природних непогода;

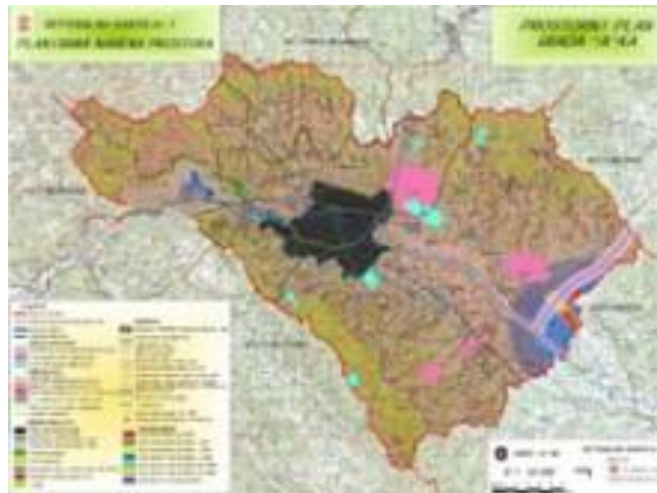
<p>вио природним хазардима на нивоу општине (земљотресима, клизиштима, одронима, бујицама, итд.);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Иницирање и подстицање осигурања од природних непогода учешћем свих осигуравајућих компанија; - Израженије укључивање јавности "public participation"; - Могућност медијске презентације проблема, потреба и резултата везаних за заштиту од природних хазарда на нивоу општине. - Постојање ГИС портала општине 	<ul style="list-style-type: none"> - Даљи негативан утицај антропогеног фактора на деградацији природних услова и повећање учестаности и интензитета природних непогода (клизишта, бујица, поплава...); - Недостатак довољних финансијских средстава за развој, опремање и обуку надлежних органа, служби и јединица укључених у управљање ризиком;
---	---

Постојећа планска документација:

1. Просторни план града Чачка (Сл.лист града Чачка бр. 17/10) обрађивач: Јавно предузеће за урбанистичко и просторно планирање, грађевинско земљиште и путеве "Градац" Саставни део плана је: Стратегија развоја планског подручја је верификована од стране Стручне комисије за планове града Чачка 30.03.2007. године и садржи анализу постојећег стања, опште и посебне циљеве као и стратешка опредељења и Стратешку процена утицаја на животну средину. Просторним планом на најнижим kotaма посебно у приобаљу означена су као угрожена поплавним водама. На територији града Чачка постоји организован систем противградне заштите који спроводи Републички Хидрометеролошки завод од 1977.године. Дефинисана је и заштита од земљотреса, али ерозија и клизишта нису обрађени.

Недостаци: недовољна обрађеност природних непогода. При изради Просторног плана коришћени подаци о геолошкој грађи али на карти заштите не виде се ограничења услед неповољних геолошких карактеристика тла, ерозиј, бујица и поплаве.

Препорука: Неопходно извршити измену и допуну ПП у складу са природном непогодом која се десила 2014.године и то у делу заштите од поплава и клизишта).

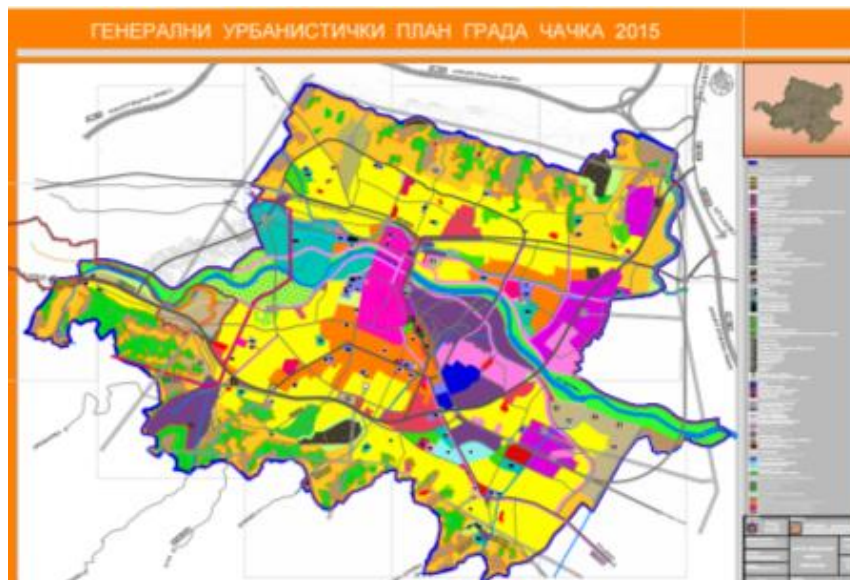

Слика 1. Намена површина из ПП

1. Генерални урбанистички план града Чачка („Службени лист града Чачка“, број 25/2013)

Недостатак: Елаборат о геолошко-геотехничким условима у складу са Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10 одлука УС, 24/11 и 121/12, 42/13–одлука УС, 50/2013–одлука УС, 98/2013–одлука УС, 132/14 и 145/14) и Законом о рударству и геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. 101/15) ;

Препорука: Неопхода допуна Плана генералне регулације анализом везаном за повредивост простора природним непогодама и технолошким удесима као ограничавајућим фактором просторног развоја. Обратити пажњу на градњу и већ изграђене објекте у плавним зонама, као и на нестабилним падинама.

Слика 2. Намена из ГУП-а

2. Планови детаљне регулације (ДУП, РП, ПДР)

Недостаци: Постоје планови детаљније разаде, али ниједан плански документ не садржи инжењерско-геолошку карту и није третирао заштиту од елементарних непогода.

Препорука: Неопхода допуна или израда нових ПДР, као и израда Елабората о геолошко-геотехничким условима у складу са Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10 одлука УС, 24/11 и 121/12, 42/13–одлука УС, 50/2013–одлука УС, 98/2013–одлука УС, 132/14 и 145/14) и Законом о рударству и геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. 101/15) ;

Непостојећа планска документа:

1. Оперативни план одбране од поплава
2. Процена угрожености од елементарних непогода и других несрећа

Непостојећа документација:

1. План издвајања ерозионих подручја
2. Катастар бујичних токова
3. Катастар изведених противерозионих и радова за одбрану од бујичних поплава
4. Катастар нестабилних падина
5. Катастар клизишта
6. Мултихазардне карте

ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1. Израда рефералних карата природних хазарда за територију општине Чачак
 - Катастар клизишта на територији општине
 - Катастар угрожености територије општине природним хазардима (мултихазард карта)
2. Административно и институционално јачање локалних капацитета

Техничко и стручно јачање локалних капацитета ради превентивне заштите од природних непогода